

بررسی مصادیق حریم خصوصی افراد

www.ketab.ir

انتشارات الهداد حکمت

مریم مشکواتی

سید جواد موسوی

سرشناسه	مشکواتی، مریم، ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور	بررسی مصادیق حریم خصوصی افراد/ مریم مشکواتی، سیدجواد موسوی.
مشخصات نشر	قم: امتداد حکمت، ۱۴۰۳.
مشخصات ظاهری	۱۶۵ ص.
شابک	۹۷۸ - ۶۲۲ - ۳۴۲ - ۵۸۴ - ۴
وضعیت فهرست‌نویسی	فینیا
یادداشت	کتابنامه: ص. [۱۵۶] - ۱۶۵.
موضوع	حریم شخصی -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	Privacy -- Religious aspects -- Islam
موضوع	حریم شخصی -- جنبه‌های قرآنی
موضوع	Privacy -- Qur'anic teaching
موضوع	حریم شخصی -- احادیث
موضوع	Privacy -- Hadiths
موضوع	حریم شخصی (فقه)
موضوع	*Privacy (Islamic law)
موضوع	حق صیانت از حریم شخصی (فقه)
موضوع	Privacy, Right of (Islamic law)
شناسه افزوده	موسوی، سید جواد، ۱۳۵۸ -
رده‌بندی کنگره	BP ۲۳۰/۱۷
رده‌بندی دیویی	۲۹۷/۴۸۳۱
شماره کتابشناسی ملی	۹۶۴۹۱۹۰
اطلاعات رکورد کتابشناسی	فینیا
تاریخ درخواست	۱۳۹۸/۰۳/۲۸
تاریخ پاسخگویی	۹۶۴۹۱۴۵
کد پیگیری	

امتداد حکمت

عنوان کتاب:..... بررسی مصادیق حریم خصوصی افراد
تألیف:..... مریم مشکواتی - سید جواد موسوی
ناشر:..... امتداد حکمت
نوبت چاپ:..... اول
سال چاپ:..... ۱۴۰۳
قطع کتاب..... وزیری
شابک:..... ۹۷۸-۶۲۲-۳۴۲-۵۸۴-۴
تیراژ:..... ۱۰۰ نسخه
قیمت:..... ۶۰ هزار تومان

www.ketab.ir

همه حقوق طبع محفوظ است

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

درآمد ۱۱

بخش اول: مفهوم شناسی و مفاهیم مرتبط با آن

فصل اول: تبیین معنای لغوی و اصطلاحی حریم ۱۵

۱. حریم در لغت ۱۵

۲. حریم در اصطلاح فقه امامیه ۱۸

فصل دوم: تبیین مفاهیم مرتبط با حریم ۲۳

۱. تبیین معنای حریم خصوصی ۲۳

۲. تبیین معنای هتک حیثیت ۲۷

۳. تبیین معنای کرامت انسانی ۳۰

فصل سوم: نسبت حریم خصوصی و عوامل مؤثر بر آن ۳۶

۲. عوامل مؤثر بر حریم خصوصی ۳۸

أ. مکان مورد نظارت: منزل یا اماکن خصوصی در مقایسه با اماکن عمومی ۳۸

ب. موضوع مورد نظارت: زندگی عاطفی یا خصوصی در مقایسه با زندگی معمولی و

روزمره ۴۰

ج. استفاده‌ای که اطلاعات حاصل از نظارت ممکن است داشته باشد: افشای عمدی یا

استفاده‌های بی‌ضرر ۴۰

د. وسایلی که برای نظارت مورد استفاده قرار می‌گیرد: چشم غیرمسلح یا استماع طبیعی در

مقایسه با فناوری پیشرفته ۴۰

ه. وضعیت شخصی که مورد نظارت واقع می‌شود: اشخاص عمومی در مقایسه با اشخاص

خصوصی ۴۱

- و. رضایت: هر نوع فعل قبلی به وسیله شخصی که مورد نظارت واقع شده دال بر قصد وی به برخورداری از حمایت‌های حق حریم خصوصی یا عدول جزئی از حق حریم خصوصی ۴۲
- ز. روابط بین طرفین ۴۲

بخش دوم: حریم خصوصی، تاریخچه، مبانی و مصادیق آن

فصل اول: تاریخچه حریم خصوصی ۴۶

تاریخچه حریم خصوصی ۴۶

فصل دوم: مبانی (ادله) حریم خصوصی ۵۴

۱. ادله حریم خصوصی در قرآن کریم ۵۴

أ. آیه ابواب ۵۵

ب. آیه تشیع فاحش ۵۶

ج. آیه استیناس و استیدان ۵۶

د. آیه غض بصر ۶۰

ه. آیه تجسس ۶۱

۲. ادله حریم خصوصی در روایات ۶۳

أ. ممنوعیت تجسس، تحسس، تفتیش ۶۴

ب. ممنوعیت ورود به منازل بدون استیدان ۶۸

ج. ممنوعیت استراق سمع ۷۱

د. ممنوعیت استراق بصر ۷۱

ه. ممنوعیت سوءظن ۷۲

و. ممنوعیت نیمه و غیبت ۷۴

ز. ممنوعیت سب، هجو، قذف ۷۵

ح. ممنوعیت اشاعه فحشاء و هتك ستر ۷۶

ط. ممنوعیت خیانت در امانت ۷۸

۳. اجماع ۷۸

۴. دلیل عقل و حریم خصوصی ۷۹

۵. فطرت و حریم خصوصی ۷۹
- اصل عدم سلطه، اصل حرمت عرض و آبرو و شناسایی حریم خصوصی ۸۰
۱. اصل عدم سلطه (عدم ولایت انسانی بر انسان دیگر) ۸۰
۲. اصل حرمت و احترام عرض و آبرو ۸۲
- حمایت از حریم خصوصی در اسناد و مقررات بین الملل ۸۴
۱. میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی ۸۵
۲. کنوانسیون اروپایی حقوق بشر ۸۵

فصل سوّم: مصادیق حریم خصوصی ۸۷

- مصادیق حریم خصوصی ۸۷
۱. حقّ حیات (حقّ فرد بر روان و جسم خود) ۸۸
- أ. حقّ حیثیت ۸۸
- توهین ۸۸
- تهمت و افتراء ۸۹
- ب. حقّ فرد بر جسم خویش ۹۲
- ج. حقّ فرد بر لباس و پوشش ۹۶
۲. مصونیت مسکن و اقامتگاه ۹۸
- أ. مسکن ۹۸
- ب. اقامتگاه ۱۰۲
- ج. نظارت ویدئویی و الکترونیکی نسبت به مسکن و اماکن خصوصی ۱۰۴
- د. بازرسی اتومبیل ۱۰۶
۳. آزادی رفت و آمد ۱۰۸
۴. آزادی کار ۱۱۰
۵. آزادی فکر ۱۱۰
۶. آزادی مالکیت ۱۱۱
۷. حقّ زندگی خصوصی ۱۱۲

- ا. ارتباطات و اطلاعات شخصی ۱۱۳
- ب. افشای اسرار و انتشار اطلاعات ۱۱۴
- ج. نفیث و دسترسی مخفیانه به اطلاعات و ارتباطات شخصی ۱۱۶

بخش سوم: حریم خصوصی در فقه امامیه

فصل اول: دیدگاه فقهی در مورد ماهیت حریم خصوصی ۱۲۰

- دیدگاه فقهای متقدم و متأخر در ماهیت حریم ۱۲۰
۱. دیدگاه مشهور ۱۲۰
۲. دیدگاه غیر مشهور ۱۲۱
- دیدگاه فقهای متقدم و متأخر در مصادیق حریم ۱۲۳
۱. ممنوعیت تجسس ۱۲۳
۲. ممنوعیت ورود به منازل بدون استیذان ۱۲۶
۳. ممنوعیت استراق بصر ۱۲۸
۴. ممنوعیت غیبت ۱۲۹
- حریم خصوصی در اندیشه امام خمینی (رحمه الله علیه) ۱۳۴

فصل دوم: ملاک جواز ورود در حریم خصوصی ۱۴۱

۱. اصل حاکم بر مداخله در حریم خصوصی ۱۴۱
- بررسی نظریات مشهور پیرامون حدیث لا ضرر ۱۴۱
- نظریه مرحوم شیخ انصاری ۱۴۱
- نظریه مرحوم محقق خراسانی ۱۴۲
- نظریه آیت الله فاضل لنکرانی ۱۴۲
۲. تراحم احکام و مداخله در حریم خصوصی ۱۴۴
- ا. برخی از مصادیق تراحم ۱۴۴
- یک. تجسس ۱۴۵
- دو. غیبت ۱۴۷
۳. ضمانت اجرای نقض حریم خصوصی ۱۴۸

۱۴۹		أ. مجازات قذف کننده
۱۴۹		ب. مجازات تعزیر
۱۵۴		فهرست منابع
۱۵۴		الف. کتب فارسی
۱۵۸		ب. کتب عربی
۱۶۲		ج. کتب انگلیسی
۱۶۲		د. مقالات
۱۶۳		هـ. پایان نامه
۱۶۴		و. سایت و نرم افزار

درآمد

انسان، موجودی دو بعدی است؛ بعدی فردی و بعدی اجتماعی، به همین دلیل دارای دو نوع زندگی است، زندگی خصوصی و زندگی عمومی که هر کدام برای خود ویژگی‌ها و آداب و مقرراتی دارد. انسان‌ها ناچار هستند در محیط اجتماع قیود زیادی را از نظر طرز لباس پوشیدن، طرز حرکت و رفت‌وآمد تحمل کنند ولی تحمل این وضع در طول شبانه‌روز خسته‌کننده و دردسرآفرین است. افراد می‌خواهند مدتی از شبانه‌روز آزاد و تنها باشند و برای خود خلوتی داشته باشند و خود را از قید و بندها رها کنند و به استراحت پردازند و تا آنجا که ممکن است از این آزادی بهره ببرند. منزل شخصی، نوشته‌ها، عکس‌های شخصی، نامه‌های الکترونیکی، تلفن همراه و ... در قلمرو حریم خصوصی قرار می‌گیرد و افراد انتظار دارند از دسترس دیگران مصون باشد.

حریم خصوصی می‌تواند مانع از آن شود که اطلاعات راجع به زندگی خصوصی، به وسیله‌ای برای در هم شکستن آزادی و استقلال انسان‌ها، سلطه یافتن بر آنها و استفاده ابزاری از آنها تبدیل شود. حمایت از حریم خصوصی، شرایط لازم برای رشد و تکامل شخصیت افراد را فراهم می‌آورد و این امکان را برای انسان‌ها فراهم می‌سازد که فارغ از فشارها و ملاحظات، عرصه‌های خلوت و تنهایی و آرامش و امنیت خاطر برای خود داشته باشند و شخصیت خود را شکوفا سازند و در نهایت حمایت از حریم خصوصی زمینه را برای این که انسان‌ها افکار و اعمال خویش را مورد محاسبه قرار دهند فراهم می‌کند.

در منابع اسلامی نظیر قرآن، سنت و اجماع، احکام متعددی در خصوص مقوله‌های مختلف حریم خصوصی وجود دارد. مبانی اسلامی نظام حقوقی ایران نیز در زمره قوانین و مقرراتی هستند که گاه به طور ضمنی و گاه صریح از برخی مصادیق حریم خصوصی حمایت کرده‌اند. ولی با آنکه قوانین و مقررات کنونی کشورمان از برخی مصادیق حریم خصوصی حمایت کرده‌اند این حمایت‌ها کافی و کارآمد نیستند؛ از حریم جسمانی، حریم منزل، حریم خصوصی کارکنان، حریم اطلاعات شخصی و ... در قبال افشاگری‌های رسانه‌ای یا هیچ حمایتی صورت نگرفته است و یا اگر حمایتی

وجود دارد با توجه به در دسترس بودن انواع فناوری‌های قابل استفاده برای نقض حریم خصوصی کافی و کارآمد نیست.

در چنین شرایطی علاوه بر آنکه تدوین قانون حمایت از حریم خصوصی ضرورت دارد، آگاهی دادن و اطلاع‌رسانی درباره مفاهیم و مصادیق حریم خصوصی تأثیر مهمی در مشخص شدن جایگاه این حق در روابط فردی و اجتماعی دارد.

کتاب حاضر با بهره‌گیری بیش از ۱۳۰ منبع مختلف اعم از کتب، مقالات، نشریات، منابع نرم‌افزاری و ... در صدد بررسی و تبیین حدود و مصادیق حریم خصوصی افراد است.

این کتاب از سه بخش تشکیل شده است. در بخش نخست، مفهوم حریم خصوصی بررسی می‌شود. در بخش دوم مبنا و مصادیق حریم خصوصی و تاریخچه آن مورد بررسی قرار می‌گیرد و در بخش سوم، دیدگاه‌های فقهی در مورد ماهیت حریم خصوصی بررسی می‌شود.